

ФОТОСУРЕТТЕГІ ПОРТРЕТ ЖАНРЫ

Макишева Ажар Ермаковна

azhar.makisheva@mail.ru

«Дизайн және инженерлік графика» кафедрасының 3-курс студенті

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ., Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Г.Б.Рахимжанова

Портрет бір қарағанда өте қарапайым жанр болып көрінеді. Мұнда күрделі ештеңе жоқ, адамды камераның алдына қойып, күлімсіреп, суретке түсіру. Бірақ бұндай жанр түрін суретке түсіру оңайға түспейді. Бұл күрделі дайындық, қаржылы еңбек және мағынасы терең тәсіл. Бұл фотограф пен модель арасындағы қарым-қатынастың, олардың өзара түсіністігі мен табиғилығының нәтижесі. Тек осылай ғана қызықты фотосурет алуға болады, тек осылай ғана фотографтың барлық эмоциясын, оның бүкіл шығармашылық ойын жеткізуге болады. Дұрыс портреттік фотосурет кемшіліктерді жасыру немесе дұрыс көрсету кезінде тұлғаның ерекшеліктері мен артықшылықтарына тап өтуге көмектеседі. Бұл әсер портреттің негізгі ережелерін қолдану арқылы ғана қол жеткізіледі.

Фотосуреттегі портрет жанры - бұл портреттік кескіндеме дәстүрін жалғастыратын жанр, онда кескіннің негізгі объектісі адам немесе адамдар тобы, сондай-ақ жануарлар болады. Портреттер сәнді фотосуреттерге, жалаңаштарға(ню) және репортаждарға жақын болуы мүмкін. Жанрдың басты айырмашылығы-фотографиялық ерекшеліктерді ғана емес, адамның мінезін, көңіл-күйін және ішкі әлемін түсіруге деген ұмтылыс. Әдетте семантикалық орталық-бұл портреттің беті, бірақ бұл дененің басқа бөліктері болуы мүмкін. Мысалы, балеринаның қолдары немесе спортшының бұлшық еттері [1].

Сурет 1 Портрет жанрында фотосурет. Автор: Макишева А.Е.

Портрет жанрының тарихы. Нақты сезімдер мен эмоциялардың үйлесімі болып табылатын кескіндемеден айырмашылығы, фотосурет шындық сәтін, фотограф оқиға немесе адам туралы өз әсерін білдіру үшін көрсеткен өмірдің бір бөлігін көрсетеді. Фотографтың артықшылығы - оның бір суретті емес, бүкіл серияны түсіру мүмкіндігі бар. Фотографиялық портреттің алдындағы адам көркем болады. Біздің дәуірімізге дейінгі I - II ғасырлардағы Рим билігі дәуіріндегі мысырлық саркофагтардағы суреттер ең көне кескіндеме портреттері болып саналады. Портрет өнеріндегі жетілдіруге XVI ғасырдың басында қол жеткізілді. Фотографиялық дәл суреттердің пайда болуы көп ұзамай портрет суретшілерінің толықтай жойылуына әкелді - тек ең жақсылары қалды. Алғашқы фотографиялық техника дагерротипия деп аталады.

Суреттегі портрет тарихы фотосуреттегі портреттер фототехниканың өнер табысымен бір уақытта пайда болды. 1839 жылы ағылшын Уильям Генри Фокс Тальбот суретке түсірудің жаңа әдісін ойлап тапты-күміс йодидіне малынған қағазды қолдануға негізделген калотипия. Бұл әдісті әлемдегі алғашқы ұлы портрет шеберлері Дэйвид Октавиус Хилл және Роберт Адамсон қолданған.

Адамның ең көне фотографиялық суреттері 1840 жылдан басталады-американдық Джон Уильям Драпер әпкесі Доротиді түсірді. XIX ғасырдың екінші жартысында фотопортреттер танымал бола бастады, өйткені олар кескіндеме жұмыстарына қарағанда тезірек және арзан болды. Тек ұзақ ұсталым ыңғайсыз болды. Мәселе бас пен қолды қозғалыссыз ұстайтын арнайы бекіту қондырғыларымен шешілді.

1851 жылы мокроколлодиялық әдіс пайда болды, онда теріс кескін шыны табаққа жазылды. Бұл әдіс кескінді шексіз мөлшерде ойнатуға мүмкіндік беріп қана қоймай, экспозиция уақытын едәуір қысқартады.

Портреттер, фотосурет өнерінің басқа жанрлары сияқты, 35 мм пленкалы кішкентай камералардың жаппай таралуынан кейін көп өзгерді. Осы сәттен бастап адамды байқаусызда түсіруге мүмкіндік туды. Бір жағынан, бұл этикалық даулардың тақырыбына айналды, екінші жағынан, мұндай суреттер тірі және табиғи болып шығады. Сондай-ақ, ықшам техника кез-келген жерде және дайындықсыз түсіруге мүмкіндік береді.

XX-ғасырда, қазіргі кездегідей, портреттік фотосурет көркем фотографияның ең танымал жанрларының бірі болып қала береді. Оның тарихы негізінен бейнелеу өнерінің тарихын қайталайды. Мысалы, сюрреализм немесе поп-арт стиліндегі фото портреттер жасалды. Көптеген шеберлер есте қаларлық автопортреттер жасады. Қазір танымал селфи жанры портреттік түсірілімге де қатысты [2].

Қолданылатын фототехника

Дайындық кезеңінде нені алып тастау және қандай оптиканы қолдануға шешу керек. Айна камерасын таңдаған жөн, ол командаларға тезірек жауап береді және линзаларды өзгертуге мүмкіндік береді. Оның функцияларында әртүрлі түсіру режимдері бар, соның ішінде қолмен таңдау мүмкіндігі болады, бұл мүмкіндіктер тізімін кеңейтіп, қажетті нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Айна камерасының көмегімен кез-келген шығармашылық міндеттерді шеше алу және әр-түрлі жағдайда түсіре алуға болады, тіпті жарық аз болса да.

Тиісті камера таңдалған кезде оптика таңдауға кірісе алуға болады, яғни адамды кадрға ең жақсы түрде "түсіретін" объектив. Қандай портретті жасағыңыз келетіндігіне байланысты, объективті пайдалану керек. Барлық портреттік фотографияның үш негізгі түрін ажыратуға болады:

- кадрда тек тұлға беті болатын жақын көрініс, 2 суретте көрсетілген.

Сурет 2 Жақын көрініс. Автор Макишева А.Е.

- орташа көрініс, немесе кеуде бойынша жартылай көрініс;
- жалпы көрініс, онда адам толық көрінеді.

Осы түрлердің әрқайсысы үшін өзіңіздің идеалды линзаңызды таңдай алуға болады. Дұрыс таңдалған жағдайда, ол ешқашан суретті бұрмаламайды және пішіндер мен пропорцияларды дәл жеткізеді. Сондықтан үлкен жоспарлар үшін фокустық ұзындығы 70-тен 135 мм-ге дейін, орташа ұзындығы 50 мм-ге дейін оптикаға мұқият қарау керек, ал толық биіктіктегі фотосуреттер үшін 30 мм линзаны таңдау керек. Әрине, бұл сандар тек орташа нұсқа болып табылады, өйткені фотосуретте, кез-келген басқа өнер түріндегі сияқты, әрқашан тәжірибе мен ерекше шешімдерге орын бар [3].

Жарықпен жұмыс жасау

Кадрдағы жарықтандыру-портрет жанрында назар аудару керек маңызды параметрлердің бірі. Дұрыс реттелген жарық бет пен фигураны өзгертеді, олардың барлық артықшылықтарын атап көрсетеді және кемшіліктерді жояды, керісінше - жарық таңдаудағы қателіктер сапасыз суреттерді жасауға әкеледі. Жарықпен жұмыс істеу ережелерін тек ақ-қара түсірілім әуесқойлары ғана емес, сонымен қатар түрлі-түсті фотосуреттерді жақтаушылар да құрметтеуі керек.

Фототүсірілімнің нәтижесі барлық күткеннен асып түсуі үшін модельдің тестілік суреттерін әр түрлі жарықта түсіруді ұсынамыз - осылайша сіз барлық параметрлерді дәл баптауға мүмкіндік беретін белгілі бір бет пен фигураның ерекшеліктерін зерттейсіз. Портреттерді түсіруде табиғи жарық көздерін де, жарқылды да қолдана аласыз - екіншісінен жұмыс істеу қиынырақ, өйткені суреттерде біркелкі жарық пен қатаң шекаралары бар тегіс тұлға алу мүмкіндігі артады. Жарық табиғи және жасанды болып бөлінеді [4].

Табиғи жарық

Жақсы портреттік суреттерді түсірудің қарапайым және тиімді әдісі-күндізгі табиғи жарықты пайдалану. Суретті таңертең немесе кешке түсірген жақсы. Табиғи жарықтандыруды орнату жарқылдан гөрі оңайырақ. Жарықтың күшін, температурасын, түс схемасын, кадр тереңдігін және басқа параметрлерді өзгерте алуға болады. Осындай жарықтандырудың көмегімен фотосуреттер қажетті көлемде болатын нүктені таба алуға болады. Мұндай фотосуретте қатты және жұмсақ түрлі көлеңкелерді көре алуға өзіңіздің қиялыңызды толықтай пайдалануға болады. Жалғыз кемшілігі, мүмкін, фотографтың табиғи жарық жағдайларына бейімделуі керек [5].

Сурет 3 Табиғи жарықпен түсірген фотосурет. Автор Макишева А.Е.

Жасанды жарық

Осындай жарықпен ауа-райының өзгеруін және жарықтандыру дәрежесін үнемі қадағалап отырудың қажеті болмайды. Фотографта, модель де сыртқы факторларға алаңдамайды және терезе сыртында не болып жатқанына назар аудармай, жұмысты тыныш жалғастыра алады.

Студияда түсіру асықпауға және керемет кадрларды жасайтын барлық маңызды параметрлермен жұмыс істеуге мүмкіндік береді: диафрагма, ISO және басқалар. Сондай-ақ жарық шағылыстыратын заттар және софтбокс бар екеніне көз жеткізу керек. Олар жарықтандырған дақтар және өткір бұрыштары тегістеуге көмектеседі. Басқа да заттар пайдалануға болады, бірақ кадр композициясының ішінде көмектесетін және фигураны жарықтандыратын заттарды пайдалануға болады.[6].

Сурет 4 Жасанды жарықпен түсірген фотосуреттер Автор Макишева А.Е.

Мүмкін, портреттер үшін ең танымал бұрыш бұл модель, фотографтың төрттен үшіне тең. Ол үшін көптеген танымал кәсіби фотографтар қолданатын бірнеше танымал жарықтандыру әдістері бар:

- Ілмек. Мұнда жарық объектісі модельдің көзінен сәл жоғары және камерадан 40 градус бұрышты беттің ерекшеліктеріне байланысты реттеуге болады.
- Рембрандт. Ұлы суретші өз шығармаларында жарық модельдің басынан жоғары болатын схеманы қолданғанды ұнататын. Бірақ бұл опция бәріне бірдей қолайлы емес, тек щек сүйектері бар және мұрны өте кішкентай емес адамдар үшін қолайлы екенін ескерген жөн [7].

Портрет психологиясы

Бұл жанр фотографты ысырма түймесін басқан адамнан ғана артық болуға міндеттейді, эмоцияны сезіну, түсіну. Оларды пленкада (матрицада) бейнелу, қуаныш, қайғы, бақыт, меланхолияны түсіруге болады. Біреулер бейтаныс адамдармен портреттік түсірілім мүлдем жұмыс істемейді деп айтады. Мүмкін емес деп келісуге болмайды. Бір нәрседен мен сенімдімін: адамның шынайы фотопортретін білу керек. Олар кез-келген сөзден гөрі көп айтады. Жасыратыны жоқ, фотосессияларда ер адам мен әйел басқаша әрекет етеді. Ер адамдар кенеттен ұяла бастайды, өздерін жабады. Қыздар керісінше айнаға қарай жүгіреді, жүз рет позасын өзгертеді бұл жағдайда фотограф үшін ең бастысы-жағдайды және процесті толығымен басқару. Түсірілім нүктелері өте маңызды. Олар бірнеше жағдайларға байланысты: дененің жағдайы, модель қарайтын бұрылыс бұрышы, сондай-ақ жарықтандыру, қоршаған орта және шебердің ойлары. Осы факторларсыз жақсы сурет болмайды. Кездейсоқ керемет фотосурет жасау мүмкін емес, барлық нәзіктіктер мен нюанстарды түсінуіңіз керек, содан кейін сол суреттен нәтиже алу. Фотограф мұқият және шыдамды болуы керек. Маңызды тәсіл нәтиже бойынша сапалы және қызықты фотосуретті қамтамасыз етеді [8].

Қолданылған әдебиет тізімі

1. Гришкова, Н. С. Стратегии управления брендом как составляющие бренд-менеджмента / Н. С. Гришкова // Вестник Белгородского университета кооперации, экономики и права. - 2013
2. Джоунс Д.Ф. Роль рекламы в создании сильных брендов [Текст] / Д.Ф. Джоунс- М.: Вильямс, 2012.
3. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник/ Г.Б. Минервин, В.Т. Шимко, А.В. Ефимов и др. - М., «Архитектура - С», 2004, 288 с.
4. <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/portrety-v-fotografii>
5. Хорхе Луински және Мэйотт Магнус«The Book of Portrait Photography, A Dorling Kindersley Book, London»
6. <http://www.iterra.org.ua/fotografija/istorija-fotoportreta.html>
7. Гришкова А.А. «Фотографияның әлеуметтік мәні және отбасылық фотоальбом эволюциясы»
8. <https://zen.yandex.ru/media/projection/kratkaia-istoriia-portretnoi-fotografii>
9. Эндрю Хокинс, Деннис Эйвон. «Фотосурет. Техника және өнер».
10. <https://krasivodel.ru/articles/portretnaya-fotografiya-eto.html>
11. Л.Ф. Волков-Ланнит «Фотопортрет өнері»